

Azərbaycanın Baltikyanı ölkələrlə mədəni əlaqələri

Gülgün Məmmədova

Azərbaycan Dövlət Rəsm Qalereyasının əməkdaşı

E-mail: tunjay.mammadli@gmail.com

Səh: 102-103

Açar sözlər: Mədəniyyət, incəsanat, kinematoqrafiya sənəti, teatr, rəsm, tarix və mədəniyyət abidələrinin mühfizəsi, beynəlxalq mədəni əlaqələr

Azərbaycanın Baltikyanı ölkələr - Litva, Latviya və Estonia ilə mədəni münasibətlərinin intensivliyinin artması müşahidə olunur. Coğrafi mövqeyə görə Cənubi Qafqazdan uzaqda yerləşmələrinə baxmayaraq, bu respublikalar ölkəmizlə çoxtərəflü əməkdaşlıq münasibətlərini beynəlxalq qurumlar - BMT, ATƏT, Avropa Şurası, Avropa İttifaqı, NATO və digər təşkilatlar çərçivəsində formalasdır. 1991-2005-ci illərdə digər postsovət ölkələrinə nisbatən ikitərəfli əlaqələri zəif inkişaf etmişdi. Lakin 2006-ci ildən etibarən mədəniyyət sahəsindəki əlaqələr güclənməkdədir. 2006-ci ilin 16-18 mart tarixində Bakıda keçirilən Dünya azərbaycanlılarının II qurultayından sonra Latviya, Litva və Estoniyada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilətlərinin təşəbbüsü ilə "Baltiya Azərbaycanlılarının Konqresi" yaradıldı. Sonrakı döndlərdə mədəni və beynəlxalq əməkdaşlıq müxtəlif formalarda təşkil olunur. Bunlardan biri artıq Bakıda ənanavi keçirilən Şərqi-Qərbi kinofestivalıdır ki, burada Azərbaycan Kinematografiya İttifaqı və Baltikyanı ölkələri Kinematografcılar İttifaqı Konfederasiyası ilə birgə kino sənəti sahəsində six mədəni əlaqələrin genişləndirilməsini goruruk.

Latviya-Azərbaycan mədəni əlaqələri xüsusən daha qabarig nazərə çapır. 1990-ci ildə bu ölkənin paytaxtı Riqa şəhərində "Azəri" Latviya-Azərbaycan mədəniyyət cəmiyyətinin təşəbbüsü ilə "Bakı günləri" keçirilmişdir. Azərbaycan rəssamlarının boyakarlıq əsərləri sərgisi və qala-konsert ifaçılarının məharəti Riqa sakinlərini vələh etmişdir. "Bakı günləri" çərçivəsində respublikamızın Xalq artisti Xuraman Qasımovaya çıxış etmiş, "Azərbaycan haqqında 500 sual", "Qaya" ansamblının Vəqif Mustafazadənin xatirəsinə həsr edilmiş caz musiqisi, Farhad Badalbaylı ilə görüş, "Lətife" filminin ilk nümayişi yadda qalan hadisələr olmuşdur. "Riqada Bakı günləri" adlı festivalda 170-dən çox artist, rəssam, jurnalist iştirak etmişdir. 1990-ci ildə Faiq Səfərovun Latviyada fəaliyyət göstərən "Azəri" Latviya-Azərbaycan mədəniyyət cəmiyyətinin əsas məqsədi Latviya, Litva və Estoniyada yaşayan azərbaycanlıları atrafında birləşdirmək, milli mədəniyyətimizi təbliğ edib yaşatmaq idi. Latviya Azərbaycanın müstəqilliyini 1991-ci il dekabrın 8-da tanımış, 1994-cü il 11 yanvar tarixində diplomatik əlaqələr qurulmuşdur. 2005-ci il oktyabrın 2-4-da Latviya prezidenti Väyra Vike-Freyberqan ölkəmizə rəsmi safər galərkən Köhnə Bakıda - İçərişəhərdə olmuş, onu Köhnə Riqa memarlıq abidəsi ilə müqayisə etmiş və hər iki abidənin YUNESKO-nun Dünya İrsi siyahısında olduğunu bildirmişdir (4).

Azərbaycan-Latviya mədəni əlaqələri hazırda da qarşılıqlı şəkildə inkişaf etməkdədir. Latviya Respublikasının ölkəmizdəki safiri Da-nis Qarançın Azərbaycanın Mədəniyyət naziri Anar Karimovla görüşü baş tutub. Görüşdə iki ölkə arasındaki mədəni əlaqələrin genişlənməsinin vacibliy vurğulanıb, o cümlədən nazir Latviya ilə yaradıcı mədəniyyət sənayeləri, habelə kino və musiqi sahələrində işbirliyində maraqlı olduğumuzu bildirib. Habelə işğaldan azad olunan ərazilərimizdə Ermənistən tərəfindən dağıdılan tarixi-mədəni abidələrin, tacavüzkar siyasetə məruz qalan mədəni irsimizin bərpası ilə bağlı masələlər müzakirə edilib (2).

Azərbaycan-Litva mədəni əlaqələri: Litva ilə ölkəmizi bir çox ortaq maraqlar birləşdirir. Litvi Respublikası dövlət müstəqilliyyimizi ilk tanıyan (20 dekabr 1991-ci il) dövlətlərdən biridir. Diplomatik münasibətlər isə 1995-ci ilin noyabrında qurulub. Litvanın Azərbaycandakı safirliyi 3 aprel 2007-ci ildən fəaliyyətə başlayıb, bizim Vilnüsədəki safirliyimiz isə həmin ilin sentyabr ayında açılıb. Bugünkü Azərbaycan-Litva mədəniyyətləri dialoğunun əsasında Litva və Qafqaz xalqlarının qədim tarixi əlaqələri dayanır. Qarşılıqlı əlaqələr hələ XIX əsrden genişlənərək, 1918-1920-ci illərdə Litvanın Azərbaycanda diplomatik nümayəndəliyinin təsisini ilə müshayiət olunub.

Mədəni əlaqələrin yüksələn xətlə inkişafı kontekstində "Dədə Qorqud" dəstəni, N.Gəncəvi, S.Vurğun, S.Rüstəm, M.Hüseyn, R.Rza, M.Rəhim və bir çoxlarının əsərləri, Azərbaycan hekayələri antolojiyası Litva dilində nəşr olunmuşdur. Klassik və çağdaş adəbiyyat numunələrimizin Litva dilinə tərcüməsi mədəniyyət və xalq müdriklik xəzinələrini daha yaxın və anlaşıqlı etmişdir.

Vilnusda müxtəlif illərdə Toğrul Nərimanbəyovun fərdi sərgisi, Kaunasda E.Rzaquliyev, E.Şaxtaxtinskaya və N.Qasimovun qrup sərgisi açılmış, Bakıda Litva rəssamlarının akvarel sərgisi numayış etdirilmişdir (4).

Baltikyanı torpaqlarda 600 il bundan avval maskunlaşmış türk icması olan karaimlər Litva Azərbaycanlıları Cəmiyyatının üzvləridir. Tanınmış türkoloq Hacı Süleyə xan Çapsaus hala 1935-ci ildə Krakov şəhərində İran azərbaycanlılarının xalq ədəbiyyatı haqqında kitab çap etdirmişdir. Litva prezidentinin müşaviri Halina Kobeskayte karaimdir. O, məhz karaim dilinə peşəkar baladçılığı sayasında tanınmış Azərbaycan yazarları Mehdi Hüseyn, Ilyas Əfəndiyev, Saməd Vurğun, Yusif Səmədoğlu, Anarın əsərlərini Litva dilinə tərcümə edib (5).

Azərbaycan-Estoniya mədəni əlaqələri: Estoniya 20 fevral 1992-ci il tarixində dövlət müstəqilliyimizi tanımışdır. 1992-ci il aprel ayının 20-dən ölkələrimiz arasında diplomatik münasibətlər qurulub. Azərbaycan-Estoniya mədəni əlaqələri halə XIX əsrin sonlarından yaranmağa başlayıb. 1878-ci ildə M.P.Vaqifin "Görəmdim" şeirini Litva milli ədəbiyyatının banisi, yazıçı, maarifçi Fridrix Reynhold Kreysvald eston dilinə çevirib. Bundan başqa, Nizami, Sabir, S.Vurğun, M.Hüseyn, R.Rza, M.Rahim və başqa Azərbaycan yazıçı və şairlərinin əsərləri eston dilinə tərcümə olunub.

Mədəni əlaqələr teatr sənəti sahəsində da inkişaf etmişdir. Estoniyada Q.Qarayevin "İldirimli yollarla" və A.Məlikovun "Məhabbat afsanəsi" baleti tamaşaşa qoyulub. Azərbaycanda isə Gəncə Dövlət Dram Teatrı sahnəsində eston dramaturqu E.Rannetin "Azığın oğlu" pesesi oynanılmışdır (4).

2004-cü ildə Estoniyada fəaliyyət göstərən Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi və Azərbaycan-Estoniya parlament döslüq qrupunun məktəblilər arasında "Sən Azərbaycanı tanıyrısanmı, sən Türkiyəni tanıyrısanmı?" adlı müsabiqənin keçirilməsi Azərbaycan Estonia əlaqəlerinin daha sıx olduğunu göstərir (1).

2004-cü il dekabrın 15-də Şərqi Mədəniyyəti Universitetinin filiallarından biri də Estonianın paytaxtı Tallin şəhərində yaradılmışdır. Bu təhsil ocağı akademik Zarifa Əliyevanın adını daşıyır. Universitet Tallində fəaliyyət göstərən bir çox assosiasiyanın təşəbbüsü ilə yaradılıb. Əsas vəzifələri Estoniyada yaşayan bütün xalqları türkdilli və

Qafqaz xalqlarının mədəniyyəti, dili və tarixi ilə tanış etmək, müxtəlif millatlar arasında tolerant multimadani əlaqələr formalaşdırmaq, türkdilli və Qafqaz xalqlarını Estoniyanın mədəniyyəti və tarixi ilə tanış etmək, bu xalqların eston cəmiyyatına təqərisiyasına nail olmaqdır. Bu təhsil ocağının yaradılması təşəbbüsünü gerçəkləşdirən Türk və Qafqaz xalqları Assosiasiyanın 6 mədəni markazı birləşib. Assosiasiyanın "ABAY" qazax mədəniyyət markazı, qırğız mədəniyyət markazı, "Nart" çərkəz mədəniyyət markazı, Dağıstan mədəniyyət markazı, Estoniyada Azərbaycan diasporu "XXI əsr" təşkilatı, Estoniya - Azərbaycan Döslüq Cəmiyyəti, həmin qurumun Pyarnusk filialı, Azərbaycan diasporu XXI əsr təşkilatının Koxyla-Yaversk və Tartu filialları, Estoniya türkdilli və Qafqaz xalqları assosiasiyanı, "Qafqaz" və "Atatürk" mədəni markazları, TKREA Avropa idman klubu və Şərqi xalqlarının qadın klubu daxildir. Assosiasiyanın "Nart" çərkəz mədəniyyət mərkəzinin sədri Sadiq Alborov, qırğız mədəniyyət mərkəzinin sədri Diykanbay Maderbekov və "Döslüq" Estoniya-Azərbaycan Cəmiyyətinin sədri Yaqub Yaqubov təsis edib.

Son dövrlərdə, humanitar sahədə əlaqələrin möhkəmləndirilməsi məqsədilə Estoniyada Azərbaycanın dövlətçilik tarixi, mədəniyyəti, incəsənatı, kinematoqrafiyası, teatri, matbəxi və s. mövzulara həsr olunmuş bir sıra tədbirlər reallaşdırılıb. Tallin anənavı "Black Nights" Film Festivalında Ermənistanın ərazilərimizə təcavüzü, Dağlıq Qarabağ münaqışası zamanı baş vermiş facial hadisələrdən sohbət açan, milli istehsalımız olan "Nabat" (2014), "Qanlı Yanvar" (2015) və "İçəri şəhər" (2016) filmləri nümayiş etdirilib. Həmin tədbirdə Azərbaycan rejissoru İlqar Nacafin "Nar bağı" filmi da böyük məraqla qarşılanmışdır.

2018-ci ilin 14 avqustunda Tallin şəhərində Azərbaycan rəssamı Rövşən Nurun Baki şəhərinə həsr edilmiş "Mənim yolum" adlı sərgisi keçirilib. Həmçinin, sərgidə Azərbaycanda xalçaçılığın tarixi barədə məlumat verilib. Azərbaycan milli motivləri əsasında hazırlanmış xalçalar təqdim olunub (4).

Son illərdəki beynəlxalq əlaqələrin ümumi manzərasının təhlili göstərir ki, Azərbaycan Baltikyanı ölkələrin müasir dünyada tutduğu yeri və mövqeyi nəzərə alaraq ikitaraflı münasibətlərin, həmçinin mədəni mübadilənin intensivləşdirilməsinin tərəfdarıdır. *

redaktası ilə) Bakı, "Sabah" nəşriyyatı, 2008.

4. Estoniyada Şərqi Mədəniyyəti Universitetinin yaradılması: <https://az.m.wikipedia.org>

5. Sadayoglu Parviz. Litva-Azərbaycan münasibətləri dinamik inkişaf edir. //Yeni Azərbaycan// - 23 may 2015; № 92. S.8.

Ədəbiyyat:

1. Azərbaycan-Estoniya mədəni əlaqələri. www.mfa.gov.az
2. Azərbaycan-Latviya mədəni əlaqələri. www.medeniyet.az
3. Beynəlxalq mədəni əlaqələr. Döslük. (M.C Manafovanın və N.T. Əfəndiyevanın

Резюме

Гульгүн Мамедова

КУЛЬТУРНЫЕ СВЯЗИ АЗЕРБАЙДЖАНА СО СТРАНАМИ БАЛТИИ

Культурное и международное сотрудничество Азербайджана со странами Балтии организовано в различных формах. Сегодня диалог между азербайджанской и литовской культурами основан на древних исторических связях литовского и кавказского народов. Культурные отношения между Азербайджаном и Латвией развиваются в наше время. В Эстонии создан филиал Университета восточной культуры, носящий имя врача-офтальмолога, доктора медицинских наук, заслуженного деятеля науки Зарифы Алиевой.

Ключевые слова: Культура, искусство, искусство кинематографии, театр, картина, охрана памятников истории и культуры, международные культурные связи

Summary

Gulgun Mammadova

CULTURAL TIES OF AZERBAIJAN WITH THE BALTIK COUNTRIES

Azerbaijan's cultural and international cooperation with the Baltic countries is organized in various forms. Today, the dialogue of Azerbaijani - Lithuanian cultures is based on the ancient historical ties of the Lithuanian and Caucasian peoples. Azerbaijan - Latvia cultural relations are developing in modern times. A branch of the University of Oriental Culture was established in Estonia and is named after ophthalmologist, doctor of medical sciences, honored scientist Zarifa Aliyeva.

Keywords: Culture, art, cinematography, theater, painting, protection of historical and cultural monuments, international cultural relations